

N219a (Schielandweg) te Nieuwerkerk aan den IJssel

rapport 2630

N219a (Schielandweg) te Nieuwerkerk aan den IJssel, gemeente Zuidplas

Een Bureauonderzoek

**I.S.J. Beckers
M. Hanemaaijer**

Colofon

ADC Rapport 2630

N219a (Schielandweg) te Nieuwerkerk aan den IJssel, gemeente Zuidplas
Een Bureauonderzoek

Auteurs: I.S.J. Beckers en M. Hanemaaijer

In opdracht van: Provincie Zuid-Holland

© ADC ArcheoProjecten, Amersfoort, 1 juni 2011

Foto's en tekeningen: ADC ArcheoProjecten, tenzij anders vermeld

Niets uit deze uitgave mag worden vermenigvuldigd en/of openbaar gemaakt
worden door middel van druk, fotokopie of op welke wijze dan ook
zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgevers.

ADC ArcheoProjecten aanvaardt geen aansprakelijkheid voor eventuele schade voortvloeiend
uit de toepassing van de adviezen of het gebruik van de resultaten van dit onderzoek.

A handwritten signature in black ink, consisting of a series of loops and a long horizontal stroke extending to the right.

Autorisatie:
A. Müller

ISBN 978-94-6064-621-8

ADC ArcheoProjecten
Postbus 1513
3800 BM Amersfoort
Tel 033-299 81 81
Fax 033-299 81 80
Email info@archeologie.nl

Inhoudsopgave

Administratieve gegevens van het onderzoeksgebied	4
Samenvatting	5
1 Inleiding	7
1.1 Algemeen	7
1.2 Doelstelling en vraagstelling	7
2 Methodiek	7
3 Resultaten	8
3.1 Afbakening plan- en onderzoeksgebied en vaststellen van de consequenties van het mogelijk toekomstige gebruik	8
3.2 Beschrijving huidig gebruik	8
3.3 Beschrijving van de historische situatie en mogelijke verstoringen	8
3.4 Beschrijving van bekende archeologische, ondergrondse bouwhistorische en aardwetenschappelijke waarden	9
3.5 Gespecificeerde verwachting (LS05)	11
4 Conclusies	12
5 Aanbeveling	12
Literatuur	13
Geraadpleegde websites	13
Lijst van afbeeldingen en tabellen	13

Administratieve gegevens van het onderzoeksgebied

Provincie:	Zuid-Holland
Gemeente:	Zuidplas
Plaats:	Nieuwerkerk aan den IJssel
Toponiem:	N219a (Schielandweg)
Kadastrale gegevens:	Kad. gemeente Nieuwerkerk aan den IJssel, sectie B, perceel 6595 en sectie E, percelen 1017, 1020 en 1022.
Kaartblad:	38A
Oppervlakte plangebied	Tracélengte van 4,7 km.
Coördinaten:	102.450 / 442.120
	102.200 / 441.490
	101.870 / 440.810
	101.610 / 440.370
Bevoegde overheid:	Gemeente Zuidplas
Contactperson namens de bevoegde overheid:	Mevr. Fawzi
ARCHIS-onderzoeksmeldingsnummer (CIS-code):	44830/44832
ADC-projectcode:	4121471
Periode van uitvoering:	Januari 2011
Beheer en plaats documentatie:	ADC ArcheoProjecten bv, Amersfoort
Beheer en plaats digitale documentatie:	http://persistent-identifier.nl/?identifier=urn:nbn:nl:ui:13-7dz-rvr

Samenvatting

In opdracht van de Provincie Zuid-Holland heeft ADC ArcheoProjecten een bureauonderzoek uitgevoerd voor het plangebied N219a (Schielandweg) in Nieuwerkerk aan den IJssel (gemeente Zuidplas). In het plangebied zal de hoofdrijbaan verbreed worden, de rotonde ter hoogte van de 's-Gravenweg zal in een turbotronde worden omgevormd en op de kruising ter hoogte van de Kerklaan zal de N219a verbreed worden tot twee doorgaande rijstroken. Het onderzoek is uitgevoerd in het kader van een projectprocedure ten behoeve van een wijziging in het bestemmingsplan en was noodzakelijk om te bepalen of bij de voorgenomen activiteiten de kans bestaat dat archeologische resten in de ondergrond worden aangetast.

Op basis van het bureauonderzoek worden in het plangebied in de top van de mogelijk aanwezige rivierduinafzettingen archeologische resten uit het Mesolithicum verwacht. Verder kunnen er in het plangebied archeologische resten afkomstig uit het Neolithicum voorkomen in de top van de beddingafzettingen en in de oeverafzettingen van de Gouderakse meandergordel beneden 600 cm-mv. De archeologische resten op deze meandergordel manifesteren zich waarschijnlijk als een strooiing van vuursteen en aardewerk(artefacten). De verstoringdiepte van de voorgenomen werkzaamheden is 120 tot maximaal 270 cm -mv. en daarom zullen de potentiële archeologische resten op de Gouderakse meandergordel en de rivierduinen niet verstoord worden.

Omdat het noordelijke deel van het plangebied geen deel uitmaakt van een ontginningslint geldt een lage tot zeer lage verwachting voor archeologische waarden uit de Late Middeleeuwen en Nieuwe tijd in de bovengrond. Het zuidelijke deel van het plangebied maakt deel uit van het ontginningslint van de 's-Gravenweg. De potentiële archeologische waarden in de bovengrond zijn in het hele plangebied geheel verstoord geraakt door de aanleg van de spoorlijn Rotterdam-Utrecht.

ADC ArcheoProjecten adviseert om het terrein vrij te geven voor de voorgenomen ontwikkeling. Het is echter niet volledig uit te sluiten dat binnen het onderzochte gebied toch nog archeologische resten voorkomen. Het verdient daarom aanbeveling om de uitvoerder van het grondwerk te wijzen op de plicht archeologische vondsten te melden bij de bevoegde overheid, zoals aangegeven in artikel 53 van de Monumentenwet.

Tabel 1. Overzicht van de verschillende (pre)historische perioden.

Periode	Tijd in jaren	
Nieuwe tijd	1500 - heden	
Middeleeuwen:	450 - 1500 na Chr.	
Late Middeleeuwen		1050 - 1500 na Chr.
Vroege Middeleeuwen		450 - 1050 na Chr.
Romeinse tijd:	12 voor Chr. - 450 na Chr.	
Laat-Romeinse tijd		270 - 450 na Chr.
Midden-Romeinse tijd		70 - 270 na Chr.
Vroeg-Romeinse tijd		12 voor Chr. - 70 na Chr.
IJzertijd:	800 - 12 voor Chr.	
Late IJzertijd		250 - 12 voor Chr.
Midden-IJzertijd		500 - 250 voor Chr.
Vroege IJzertijd		800 - 500 voor Chr.
Bronstijd:	2000 - 800 voor Chr.	
Late Bronstijd		1100 - 800 voor Chr.
Midden-Bronstijd		1800 - 1100 voor Chr.
Vroege Bronstijd		2000 - 1800 voor Chr.
Neolithicum (Jonge Steentijd):	5300 - 2000 voor Chr.	
Laat-Neolithicum		2850 - 2000 voor Chr.
Midden-Neolithicum		4200 - 2850 voor Chr.
Vroeg-Neolithicum		5300 - 4200 voor Chr.
Mesolithicum (Midden-Steentijd):	8800 - 4900 voor Chr.	
Laat-Mesolithicum		6450 - 4900 voor Chr.
Midden-Mesolithicum		7100 - 6450 voor Chr.
Vroeg-Mesolithicum		8800 - 7100 voor Chr.
Paleolithicum (Oude Steentijd):	tot 8800 voor Chr.	
Laat-Paleolithicum		35.000 - 8800 voor Chr.
Midden-Paleolithicum		300.000 - 35.000 voor Chr.
Vroeg-Paleolithicum		tot 300.000 voor Chr.

Bron: Archeologisch Basis Register 1992

1 Inleiding

1.1 Algemeen

In opdracht van de Provincie Zuid-Holland heeft ADC ArcheoProjecten een bureauonderzoek uitgevoerd voor het plangebied N219a (Schielandweg) in Nieuwerkerk aan den IJssel (gemeente Zuidplas). In het plangebied zal de hoofdrijbaan verbreed worden, de rotonde ter hoogte van de 's-Gravenweg zal in een turborotonde worden omgevormd en op de kruising ter hoogte van de Kerklaan zal de N219a verbreed worden tot twee doorgaande rijstroken. Het onderzoek is uitgevoerd in het kader van een projectprocedure ten behoeve van een wijziging in het bestemmingsplan en was noodzakelijk om te bepalen of bij de voorgenomen activiteiten de kans bestaat dat archeologische resten in de ondergrond worden aangetast.

1.2 Doelstelling en vraagstelling

Het doel van bureauonderzoek is het verwerven van informatie, aan de hand van bestaande bronnen, over bekende of verwachte archeologische waarden, binnen een omschreven gebied, om daarmee te komen tot een gespecificeerde, archeologische verwachting.

De volgende onderzoeksvragen zijn opgesteld:

- Zijn er (aanwijzingen voor) archeologische waarden in het plangebied aanwezig, en zo ja, wat is naar verwachting de omvang, ligging, aard en datering hiervan?

Indien er archeologische waarden aanwezig zijn:

- In welke mate worden deze waarden verstoord door realisatie van de geplande bodemingreep?
- Hoe kan deze verstoring door planaanpassing tot een minimum worden beperkt?

Indien de archeologische waarden niet kunnen worden behouden:

- Welke vorm van nader onderzoek is nodig om de aanwezigheid van archeologische waarden en hun omvang, ligging, aard en datering voldoende te kunnen bepalen om te komen tot een selectiebesluit?

Het bureauonderzoek is uitgevoerd in januari 2011. Meegewerkt hebben: I.S.J. Beckers (archeoloog), M. Hanemaaijer (prospector), en A. Müller (senior prospector).

2 Methodiek

Het onderzoek is uitgevoerd conform de Kwaliteitsnorm Nederlandse Archeologie (KNA), versie 3.2 Landbodems, protocol 4002 Bureauonderzoek.

Het bureauonderzoek bestaat uit de volgende elf processtappen:

1. Afbakenen plan- en onderzoeksgebied en vaststellen consequenties van mogelijk toekomstig gebruik;
2. Aanmelden onderzoek bij Archis;
3. Vermelden (en toepassen) overheidsbeleid;
4. Beschrijven huidig gebruik;
5. Beschrijven historische situatie en mogelijke verstoringen;
6. Beschrijven mogelijke aanwezigheid bouwhistorische waarden in de ondergrond;
7. Beschrijven bekende archeologische en aardwetenschappelijke waarden;
8. Opstellen gespecificeerde verwachting;
9. Opstellen standaardrapport bureauonderzoek;
10. Afmelden onderzoek bij Archis: overdracht onderzoeksgegevens;
11. Aanleveren digitale gegevens bij e-Depot.

De processtappen 1 tot en met 7 leveren gegevens op basis waarvan processtap 8, de gespecificeerde verwachting wordt opgesteld. De gespecificeerde verwachting kan worden beschouwd als een belangrijke conclusie van het bureauonderzoek, omdat hierin wordt aangegeven of, en zo ja, welke archeologische waarden worden verwacht, indien relevant weergegeven op een kaart.

De resultaten van processtappen 1 tot en met 8 worden behandeld in de paragrafen 3.1 tot en met 3.5. Processtap 9 resulteert in het voorliggende rapport. De processtappen 10 en 11 hebben betrekking op het voor derden openbaar maken van de resultaten van het bureauonderzoek bij onder meer Archis en het e-Depot.

3 Resultaten

3.1 Afbakening plan- en onderzoeksgebied en vaststellen van de consequenties van het mogelijk toekomstige gebruik

Het plangebied bestaat uit de N219a, de Schiellandweg, tussen de hectometerpaaltjes 3.2 en 7.9; de tracélengte bedraagt dus 4,7 km. De exacte locatie is weergegeven in afbeeldingen 1 en 2.

Van het plangebied zelf zijn onvoldoende archeologische en aardkundige gegevens beschikbaar om een uitspraak te kunnen doen over de archeologische verwachting. Daarom zijn tevens gegevens betrokken uit de directe omgeving, waarmee het onderzoeksgebied kan worden gedefinieerd als het gebied 500 m ter weerszijden van de N219a langs het tracé van de voorgenomen werkzaamheden.

In het plangebied zijn de volgende werkzaamheden gepland:

- Een verbreding van de hoofdrijbaan van de N219 tussen de kruisingen met de Kerklaan en de Burgemeester van Heugtenlaan. De hoofdrijbaan zal op deze locatie minimaal 7 m breed worden. Dit tracé is ca. 600 m lang. De ingreep behelst een verbreding van de weg met ca. 15 tot 20 cm en de maximale nieuwe bodemverstoring is 120 m².
- De rotonde ter hoogte van de 's-Gravenweg zal worden omgevormd tot een turborotonde. De rotonde zal hierbij ca. 20 m naar het noorden verplaatst worden. Daarom zullen ten zuiden en ten noorden van de nieuwe rotonde op de N219a gemiddeld 140 m lange weefstroken gerealiseerd worden. Ten noorden van de rotonde, aan de westelijke en oostelijke zijde van de weg zal een waterpartij gegraven worden. Bij deze werkzaamheden zal een gebied van ca. 2,1 ha worden vergraven.
- Het kruispunt Kerklaan / N219a (Schiellandweg) zal gewijzigd worden. Voor het doorgaande verkeer op de N219a wordt een nieuw opstelvak en weefvak van gemiddeld ca. 130 m lang aangelegd in beide rijrichtingen. Daarom wordt de N219a ten noorden en ten zuiden van de kruising met de Kerklaan over een afstand van ca. 300 m ca. 20 m breed. Aan de oostelijke zijde van de weg zal de sloot naar het oosten worden verplaatst.

De nieuwe wegen zullen gefundeerd worden op een 100 cm dik pakket van puingranulaat met daarop een asfaltverharding van ca. 20 cm dik. Tijdens de aanleg van de rotonde ter hoogte van de kruising met de 's-Gravenweg is een pakket eps (piepschuim), van ca. 2 m dik gestort om verzakking van de weg te voorkomen. Deze techniek zal mogelijk bij de aanleg van de turborotonde toegepast worden, en dit zal resulteren in een verstoringdiepte van ca. 2,7 m -mv. De consequentie van de voorgenomen ingreep is dat eventuele waardevolle archeologische resten in de ondergrond worden aangetast.

3.2 Beschrijving huidig gebruik

Het plangebied is momenteel in gebruik als grasland. Rondom de kruising Kerklaan / N219a is het plangebied aan de westelijke zijde van de N219a in gebruik als tuin.

3.3 Beschrijving van de historische situatie en mogelijke verstoringen

De historische situatie is op verschillende kaarten als volgt:

Bron	Historische situatie
Van Berckenrodekaart uit 1687 (afb. 3) ¹ Kadastrale minuut uit 1811-32 ²	De 's-Gravenweg en de Kerklaan bestaan al. De 's-Gravenweg is een doorgaande weg, ten westen daarvan zijn boerderijen gesitueerd en ten westen daarvan bevindt zich weiland/bouwland, hier bevindt zich het plangebied.
Topografische kaart uit 1838-49 ³ Bonnekaart uit 1877-1914 ⁴	Situatie identiek aan 1811-32 Op de locatie van de N219a ligt de spoorlijn Rotterdam-Utrecht, ten westen van de kruising van de N219a met de Kerklaan is het station Nieuwerkerk aan den IJssel gesitueerd.
Topografische kaart uit 1936 ⁵ Topografische kaart uit 1958 ⁶	Situatie identiek aan 1877-1914. De spoorlijn Rotterdam-Utrecht heeft een ander tracé. Op de locatie van het plangebied is een weg aangelegd.
Topografische kaart uit 1980-1995 ⁷	De weg is verbreed tot een provinciale weg.

¹ Van Berckenrode 1609-16.

² Kadaster 1811-32.

³ Wolters-Noordhoff 1990.

⁴ Bureau Militaire verkenningen 1877-1914.

⁵ Topografische Dienst Nederland 1936-1995.

⁶ Ibid.

⁷ Ibid.

Bron	Historische situatie
Kennisinfrastructuur Cultuurhistorie (KICH) ⁸	Direct ten oosten van de rotonde bij de 's-Gravenweg bevindt zich de hoeve 'Bouwlust', een rijksmonument met een zeer hoge waarde.
Website dhr. J.A. de Vlaming ⁹	Gehele historie van de spoorlijn in het plangebied van 1855-1971

De 's-Gravenweg is een oude ontginningas, waarvan de vroegste vermeldingen uit de 11^e of 12^e eeuw dateren. De weg vormde de verbinding tussen Gouda en Kralingen en figureert in het Hollandse gezegde "Zo oud als de weg naar Kralingen". De van Berckenrodekaart van 1687 is de oudste kaart die deze weg weergeeft (afb. 3). De Kerklaan is ook op de Van Berckenrodekaart afgebeeld.

Aan weerszijden van de 's-Gravenweg zijn op de kadastrale minuutkaart uit het begin van de 19e eeuw boerderijen afgebeeld. Direct ten oosten van de rotonde in het zuiden van het plangebied is bevindt zich een beschermd rijksmonument van zeer hoge waarde. Het is de boerderij 'Bouwlust' die waarschijnlijk dateert uit de 18e eeuw.

In 1855 is in het plangebied, ten westen van de 's Gravenweg, de spoorlijn Rotterdam-Utrecht aangelegd. Deze spoorlijn volgde het gehele tracé van de huidige N219a (zie afb. 4). Dhr. De Vlaming heeft een uitvoerige studie verricht naar deze spoorlijn.¹⁰ Op de kruising van de Kerklaan met de N219a bevond zich station Nieuwerkerk. Van 1855 tot 1908 bestond het station uit een houten 'keet'. Op een ansichtkaart uit 1902 is een foto van deze bouwphase van het stationsgebouw afgebeeld (afb. 5). In 1908 is het stationsgebouw uitgebreid en is een extra spoor aangelegd in het stationsgebied. Om dit extra spoor te kunnen bereiken is een eilandperron en een voetgangersbrug naar het perron aangelegd (afb. 6).

Het zuidelijke deel van het plangebied is afgebeeld op een ansichtkaart uit 1937 (afb. 7). Hier bevond zich de spoorwegovergang van de 's-Gravenweg met de spoorlijn; op de ansichtkaart is de spoorwegovergang op de achtergrond zichtbaar. Omdat tijdens de aanleg van de spoorlijn een puinverharding is opgebracht is een hoogteverschil van ca. 1,5 m ontstaan tussen de 's-Gravenweg en de spoorlijn, daarom werd de overweg wel 'Scheve Overweg' genoemd. Ten noorden van de overweg bevond zich van 1927 tot 1937 de halte Ouderkerk.

In de jaren 30 werd besloten dat de spoorlijn Rotterdam-Gouda een ander traject zou gaan volgen en in 1937 zijn de voetgangersbrug en het eilandperron van het station Nieuwerkerk afgebroken. In 1953 is het nieuwe traject in gebruik genomen en sinds deze tijd werd het oude traject nog maar nauwelijks gebruikt. Het oude traject bleef tot 1971 in gebruik als enkelspoorlijn voor het vervoer van goederen. In de jaren 70 van de vorige eeuw is op de oppervlakteverharding van de spoorlijn de provinciale weg N219a aangelegd.

3.4 Beschrijving van bekende archeologische, ondergrondse bouwhistorische en aardwetenschappelijke waarden

De volgende aardwetenschappelijke informatie is bekend van het plangebied:

Bron	Informatie
Geologie ¹¹	Hollandveen Laagpakket (Formatie van Nieuwkoop op een getand pakket van Hollandveen met de Formatie van Echteld. In het noorden van het plangebied Formatie van Echteld op een afwisseling van Hollandveen met de Formatie van Echteld.
Geomorfologie ¹²	Het plangebied is gekarteerd als bebouwd
Bodemkunde ¹³	Bosveengrond (hVb en pVb)
Meandergordels ¹⁴	Gouderakse meandergordel uit 5600-4335 v. Chr.
Kaart 'Pleistoceen zand' (afb. 8) ¹⁵	In het plangebied zijn twee rivierduinen aangegeven; ter hoogte van de Kerklaan en de kruising met de 's-Gravenweg.

In de ondergrond van het zuidelijk deel van het plangebied en waarschijnlijk ook bij de kruising met de Kerklaan bevinden zich op een diepte van ca. 9 m –NAP (waarschijnlijk op 7-7,5 m –mv eolische afzettingen. (rivierduinzand, Formatie van Bostel, Laagpakket van Delwijnen, afb. 8).¹⁶

⁸ <http://www.kich.nl>

⁹ http://home.tiscali.nl/station_nieuwerkerk/hans_oud/Sporen_door_Nieuwerkerk.htm

¹⁰ http://home.tiscali.nl/station_nieuwerkerk/hans_oud/Sporen_door_Nieuwerkerk.htm

¹¹ Kok & Bosch 1992.

¹² Alterra 2003.

¹³ Buck, *et al.* 1984.

¹⁴ Berendsen & Stouthamer 2001.

¹⁵ Kok & Bosch 1992.

¹⁶ Hanemaaijer & Huizer 2009.

Rivierduinen zijn ontstaan in het tweede deel van het Jonge Dryas (van 11.560 tot 12.700 BP) in geheel of gedeeltelijk droogliggende beddingen van de vlechtende rivieren die toendertijd door Nederland stroomden. Deze rivierduinen bestaan uit matig goed gesorteerd, matig grof zand, dat scherp aanvoelt.

Het sediment van rivierduinen lijkt mineralogisch vaak sterk op rivierafzettingen behorende tot de Formatie van Kreftenheije. Rivierduinen komen vooral voor op plaatsen waar de overheersende (zuid-) westenwind loodrecht op de vroegere rivierbedding stond.¹⁷

Hierboven bevindt zich een dik veenpakket (Hollandveen). Het veen is gedurende het Holoceen als gevolg van de zeespiegelstijging gevormd. Vertand in het veenpakket zijn rivierafzettingen van de Formatie van Echteld afgezet. De afzettingen van deze formatie worden ingedeeld naar afzettingenmilieu. Rivierafzettingen bestaan uit meandergordelafzettingen, (zand en zavel), komafzettingen (zwarte klei, soms met veenlagen), crevasseafzettingen (zand, zavel en klei) en dijkdoorbraakafzettingen (overslagafzettingen, zand of zandige klei, vaak met een bijmenging van grind).

In de ondergrond van de kruising van de Kerklaan met de N219a is volgens de geologische kaart van Nederland¹⁸ en de meandergordelkaart van Berendsen en Stouthamer¹⁹ de meandergordel van de Gouderakse aanwezig (afb.8). Deze bevindt zich op een diepte van circa 6,6 tot 7,7 m -NAP.²⁰ Volgens het Actueel Hoogtebestand Nederland (AHN) bevindt het maaiveld zich ter plaatse van het plangebied op ca. 1,20 m -NAP. De beddingafzettingen van de Gouderakse meandergordel worden binnen het plangebied dus verwacht tussen ca. 5,4 tot 6,5 m -mv. In een archeologisch booronderzoek aan de Rijskade zijn echter de meandergordelafzettingen niet binnen een diepte van 8,2 m -NAP aangetroffen, mogelijk bevinden deze afzettingen zich dieper in de ondergrond of zijn zij niet aanwezig in het plangebied.²¹

De bovengrond van het plangebied bestaat uit bosveengronden. Als gevolg van ontwatering en inklinking is de top van het veenpakket veraard.²² Vanwege de aanleg van de spoorlijn in het plangebied is de bovengrond omgewerkt.

In het onderzoeksgebied, ca. 500 m ten westen en het oosten van de N219a ter hoogte van het plangebied, zijn de volgende archeologische (indicatieve) waarden en ondergrondse bouwhistorische waarden vastgesteld:

Bron	Omschrijving
Cultuurhistorische Hoofdstructuur (CHS)	Redelijke tot grote trefkans op archeologische resten
Archeologische beleidsadvieskaart gemeente Zuidplas	
Cultuurhistorische waardenkaart Zuid-Holland	Kans op archeologische resten op twee rivierduinen en een meandergordel.
waarnemingen ARCHISII (Archeologisch Informatie Systeem)	26169, Neolithische bijl (Baggervondst in de Hollandse IJssel)
onderzoeksmeldingen ARCHISII	403851, vondsten uit de Nieuwe tijd B en C
	7007, booronderzoek Esse Zoom
	7258, booronderzoek Hitlandbos
	7259, booronderzoek 's-Gravenweg 18
	7920, booronderzoek 's-Gravenweg 148
	8898, booronderzoek 's-Gravenweg 42
	13339, waarderend booronderzoek Esse Zoom
	16987, booronderzoek 's-Gravenweg 176
	28377, booronderzoek 's-Gravenweg 39, 39a en 39c
	32317, booronderzoek Rijskade
	36125, booronderzoek Kerklaan 2-6

Volgens de CHS (Cultuurhistorische Hoofdstructuur) geldt er voor het plangebied een redelijke tot hoge trefkans op archeologische resten uit het Neolithicum op de Gouderakse meandergordel. Indien in de ondergrond rivierduinen aanwezig zijn, geldt er een lage trefkans op archeologische resten uit het Mesolithicum.

De ligging van de besproken archeologische waarden is weergegeven in afb. 9.

¹⁷ Berendsen 2004.

¹⁸ Rijks Geologische dienst 1992.

¹⁹ Berendsen & Stouthamer 2001.

²⁰ Ibid.

²¹ Hanemaaijer & Huizer 2009.

²² Markus, *et al.* 1984.

Op de archeologische beleidsadvieskaart ligt het noordelijke deel van het plangebied ten westen van het ontginningslint op de 's-Gravenweg in een zone met een lage archeologische verwachting. Het zuidelijke deel van het plangebied ligt in het ontginningslint, ter hoogte van enkele zones met een zeer hoge archeologische verwachting. Op deze kaart is het oude tracé van de spoorlijn Rotterdam –Utrecht niet onderzocht en als verstoorde zone aangegeven. In het begeleidende rapport staat namelijk het volgende vermeld: *“Hierbij moet opgemerkt worden de bodem vooral is verstoord ter plaatse van snelwegen en spoorlijnen”*²³

Ca. 80 m ten oosten van de kruising van de Kerklaan en de N219a, aan de Rijskade, is een booronderzoek uitgevoerd.²⁴ De verwachte afzettingen van de Gouderak meandergordel zijn binnen 6 m –mv niet aangetroffen. De locatie is daarom vrijgegeven voor de voorgenomen ingreep.

Op de locatie Kerklaan 2-6 is in 2009 een booronderzoek uitgevoerd.²⁵ De resultaten hiervan zijn nog niet in ARCHIS bekend.

Ca. 350 m ten oosten van de kruising met de Kerklaan, aan de Hitlandsebaan, is in 2004 een booronderzoek uitgevoerd.²⁶ Van dit onderzoek zijn geen resultaten gepubliceerd in ARCHIS.

Op ca. 500 m ten oosten van de kruising met de Kerklaan is de vondst van een geslepen stenen bijl uit het Neolithicum aangegeven.²⁷ De bijl is echter tijdens baggerwerkzaamheden in de Hollandse IJssel aangetroffen en de vondstlocatie lag ten oosten van de puntlocatie die in ARCHIS is aangegeven. Wellicht is de bijl in de Hollandse IJssel terechtgekomen door erosie van afzettingen van de Gouderakse meandergordel.

Direct ten oosten van de N219a, aan de 's-Gravenweg 148 en 176, zijn twee booronderzoeken uitgevoerd. Tijdens het booronderzoek aan de 's-Gravenweg 176 zijn enkele aardewerk- en baksteenfragmenten uit de Nieuwe tijd B en C gevonden.²⁸ Op deze locatie zijn geen aanwijzingen voor de aanwezigheid van archeologische waarden aangetroffen en daarom is geen vervolgonderzoek geadviseerd. Tijdens het booronderzoek aan de 's-Gravenweg 148 is een 4 m dik veenpakket zonder archeologische waarden aangetroffen.²⁹ Daarom is voor deze locatie geen vervolgonderzoek geadviseerd.

Bij de rotonde op de kruising van de N219a met de 's-Gravenweg zijn ook enkele booronderzoeken uitgevoerd. Ca. 50 m ten oosten van deze rotonde, aan de 's-Gravenweg 39, is in 2008 een booronderzoek uitgevoerd.³⁰ De resultaten hiervan zijn nog niet in ARCHIS gepubliceerd. Direct ten westen van de N219a is ten behoeve van de bouw van de nieuwe woonwijk Esse Zoom een groot booronderzoek uitgevoerd.³¹ Slechts in één boring is een archeologische indicator aangetroffen; een houtskoolbrok. Het gebied rondom deze vondst is daarna onderzocht door middel van een waarderend booronderzoek.³² Hierbij is aangetoond dat het houtskoolbrok een losse vondst bleek te zijn en geen indicator was voor een archeologische vindplaats. Aan de 's-Gravenweg 42 is in 2005 een booronderzoek uitgevoerd.³³ Bij dit onderzoek werd een rivierduin verwacht in de ondergrond. De afzettingen van deze rivierduin zijn echter niet aangetroffen binnen 7 m –mv en bevinden zich waarschijnlijk op een grotere diepte of ze zijn afwezig.

3.5 Gespecificeerde verwachting (LS05)

In het plangebied kunnen archeologische resten voorkomen uit het Mesolithicum in de top van de mogelijk aanwezige rivierduinen. Verder kunnen er in het plangebied archeologische resten afkomstig uit het Neolithicum voorkomen in de top van de beddingafzettingen en in de oeverafzettingen van de Gouderakse meandergordel beneden 600 cm–mv. De archeologische resten op deze meandergordel manifesteren zich waarschijnlijk als een strooiing van vuursteen en aardewerk(artefacten). De meeste typen archeologische resten (bot, houtskool, aardewerk) zullen door de natte en zuurstofloze condities goed zijn geconserveerd.³⁴ Ze zijn bovendien afgedekt door recentere veengroei en kleiafzettingen en buiten het bereik van moderne landbouwactiviteiten gebleven.

²³ Buesink, et al. 2010.

²⁴ Onderzoeksmelding 32317, Hanemaaijer & Huizer 2009.

²⁵ Onderzoeksmelding 36125.

²⁶ Onderzoeksmelding 7258.

²⁷ Waarneming 26169.

²⁸ Onderzoeksmelding 16987, waarneming 403851.

²⁹ Onderzoeksmelding 7920.

³⁰ Onderzoeksmelding 28377.

³¹ Onderzoeksmelding 7007.

³² Onderzoeksmelding 13339.

³³ Onderzoeksmelding 8898, Jansen 2004.

³⁴ Kars & Smit 2003.

De verstoringdiepte van de voorgenomen werkzaamheden is 120 tot maximaal 270 cm -mv en daarom zullen de archeologische resten op de Gouderakse meandergordel niet verstoord worden.

Omdat het noordelijke deel van het plangebied geen deel uitmaakt van een ontginningslint geldt een lage tot zeer lage verwachting voor archeologische waarden uit de Late Middeleeuwen en Nieuwe tijd in de bovengrond. Het zuidelijke deel van het plangebied maakt deel uit van het ontginningslint van de 's-Gravenweg. De potentiële archeologische waarden in de bovengrond zijn in het hele plangebied geheel verstoord geraakt door de aanleg van de spoorlijn Rotterdam-Utrecht.

4 Conclusies

De in de Inleiding gestelde onderzoeksvragen kunnen op basis van de bereikte resultaten als volgt worden beantwoord:

Zijn er (aanwijzingen voor) archeologische waarden in het plangebied aanwezig en, zo ja, wat is naar verwachting de omvang, ligging, aard, datering en waardestelling hiervan?

In de diepe ondergrond kunnen nog archeologische resten aanwezig zijn. Resten uit het Mesolithicum worden verwacht op de mogelijk in de ondergrond van het plangebied aanwezige rivierduinen (beneden 7 m -mv). Resten uit het Neolithicum worden verwacht op of in de top van de oever- en beddingafzettingen van de Gouderakse meandergordel (beneden 6 m -mv).

Omdat het noordelijke deel van het plangebied geen deel uitmaakt van een ontginningslint geldt een lage tot zeer lage verwachting voor archeologische waarden uit de Late Middeleeuwen en Nieuwe tijd in de bovengrond. Het zuidelijke deel van het plangebied maakt deel uit van het ontginningslint van de 's-Gravenweg. De potentiële archeologische waarden in de bovengrond zijn in het hele plangebied geheel verstoord geraakt door de aanleg van de spoorlijn Rotterdam-Utrecht.

In welke mate worden deze waarden verstoord door realisatie van de geplande bodemingreep?

De maximale verstoringdiepte van de voorgenomen werkzaamheden bedraagt ca. 120 tot 270 cm -mv. De potentiële archeologische resten in de top van een rivierduin of in de top van de stroomgordelafzettingen van de Gouderakse meandergordel bevinden zich op een diepte die niet door de voorgenomen werkzaamheden verstoord zullen worden. Ook als de turbotonde gefundeerd wordt op een verhardingspakket van 2,70 m dik, zullen daarbij geen archeologische waarden verstoord worden. De overige onderzoeksvragen zijn daarom niet van toepassing.

5 Aanbeveling

ADC ArcheoProjecten adviseert om het terrein vrij te geven voor de voorgenomen ontwikkeling. Het is echter niet volledig uit te sluiten dat binnen het onderzochte gebied toch nog archeologische resten voorkomen. Het verdient daarom aanbeveling om de uitvoerder van het grondwerk te wijzen op de plicht archeologische vondsten te melden bij de bevoegde overheid, zoals aangegeven in artikel 53 van de Monumentenwet.

Literatuur

- Alterra**, 2003: *Digitale Geomorfologische Kaart van Nederland*.
- Van Berckenrode, F.B.**, 1609-16: *Hoogheemraadschap Rijnland*.
- Berendsen, H.J.A & E. Stouthamer**, 2001: *Paleogeographic development of the Rhine-Meuse delta, The Netherlands*. Assen.
- Buck, J. de, W.C. Markus & G.A. Vos**, 1984: *Bodemkaart van Nederland: schaal 1:50.000: Blad 38 West Gorinchem*. Stichting voor Bodemkartering, Wageningen.
- Buesink, A., M. Mostert, J.M.J. Willems & C.C. Kalisvaart**, 2010: *Gemeente Zuidplas, gemeentelijke beleidsnota archeologie*. Deventer (BAAC-rapport V-10.0038).
- Bureau Militaire verkenningen**, 1877-1914: *Bonnekaart, Moordrecht, Blad 482, schaal 1:25.000*.
- Hanemaaijer, M. & J. Huizer**, 2009: *Nieuwerkerk aan den IJssel, Rijskade. Een Bureauonderzoek en Inventariserend Veldonderzoek in de vorm van een karterend booronderzoek*. Amersfoort (ADC Rapport 1764).
- Jansen, B.**, 2004: *Plangebied Gravenweg 42, gemeente Nieuwerkerk aan de IJssel, een inventariserend archeologisch onderzoek*. Weesp (RAAP-notitie 388).
- Kadaster**, 1811-32: *Oorspronkelijke aanwijzende tafel der grondeigenaren en der ongebouwde en gebouwde vaste eigendommen, Nieuwerkerk aan den IJssel, Sectie A, Blad 02*.
- Kars, H. & A. Smit** (red.), 2003: *Handleiding Fysiek Behoud Archeologisch Erfgoed. Degradatiemechanismen in sporen en materialen. Monitoring van de conditie van het bodemarchief*. Amsterdam (Geoarchaeological and Bioarchaeological Studies 1).
- Kok, H. & J.H.A. Bosch**, 1992: *Geologische Kaart van Nederland: schaal 1:50.000: Blad 38 West Gorinchem*. Europees Cartografisch Instituut, Rijswijk.
- Markus, W. C., G. G. L. Steur & W. Heijink**, 1984: *Bodemkaart van Nederland 1:50.000: toelichting bij kaartblad 38 West Gorinchem*. Stiboka, Wageningen.
- Topografische Dienst Nederland**, 1936-1995: *Topografische Kaart van Nederland, schaal 1:50.000*.
- Wolters-Noordhoff, Atlasproducties**, 1990: *Grote Historische Atlas van Nederland, deel 1 West-Nederland 1839-1859*. Wolters-Noordhoff Atlasproducties, Groningen.

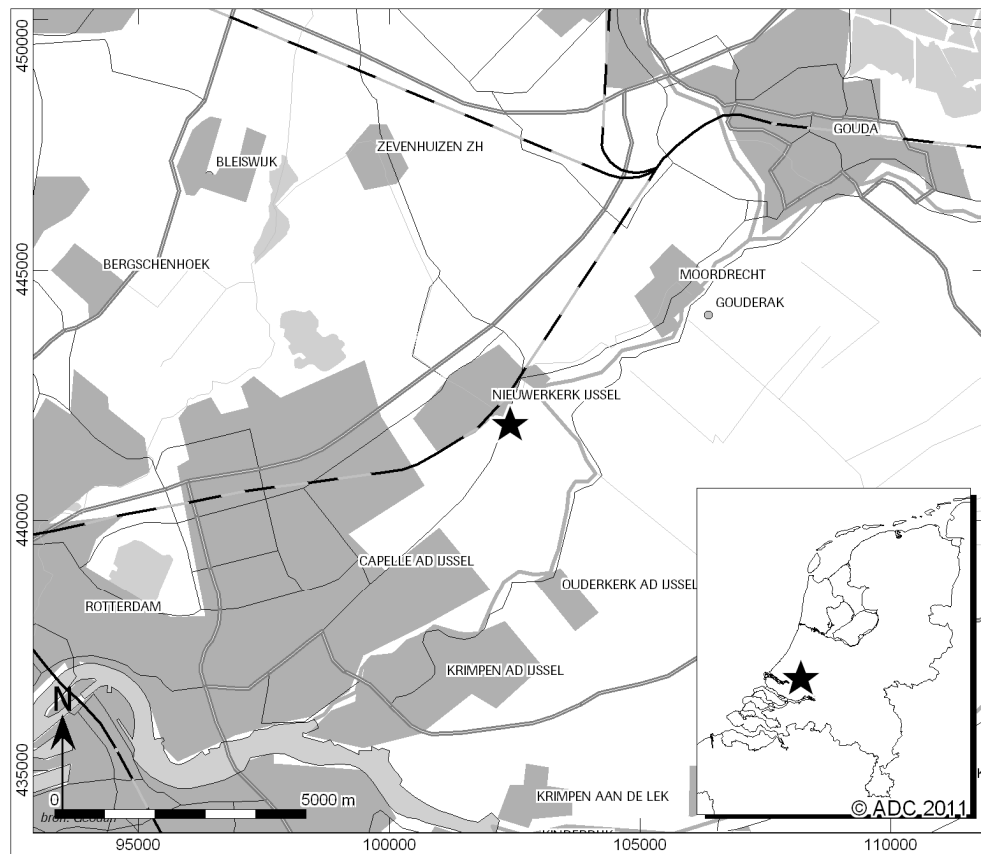
Geraadpleegde websites

<http://archis2.archis.nl>
<http://www.ahn.nl>
http://home.tiscali.nl/station_nieuwerkerk/hans_oud/Sporen_door_Nieuwerkerk.htm
<http://www.kich.nl>
<http://www.watwaswaar.nl>

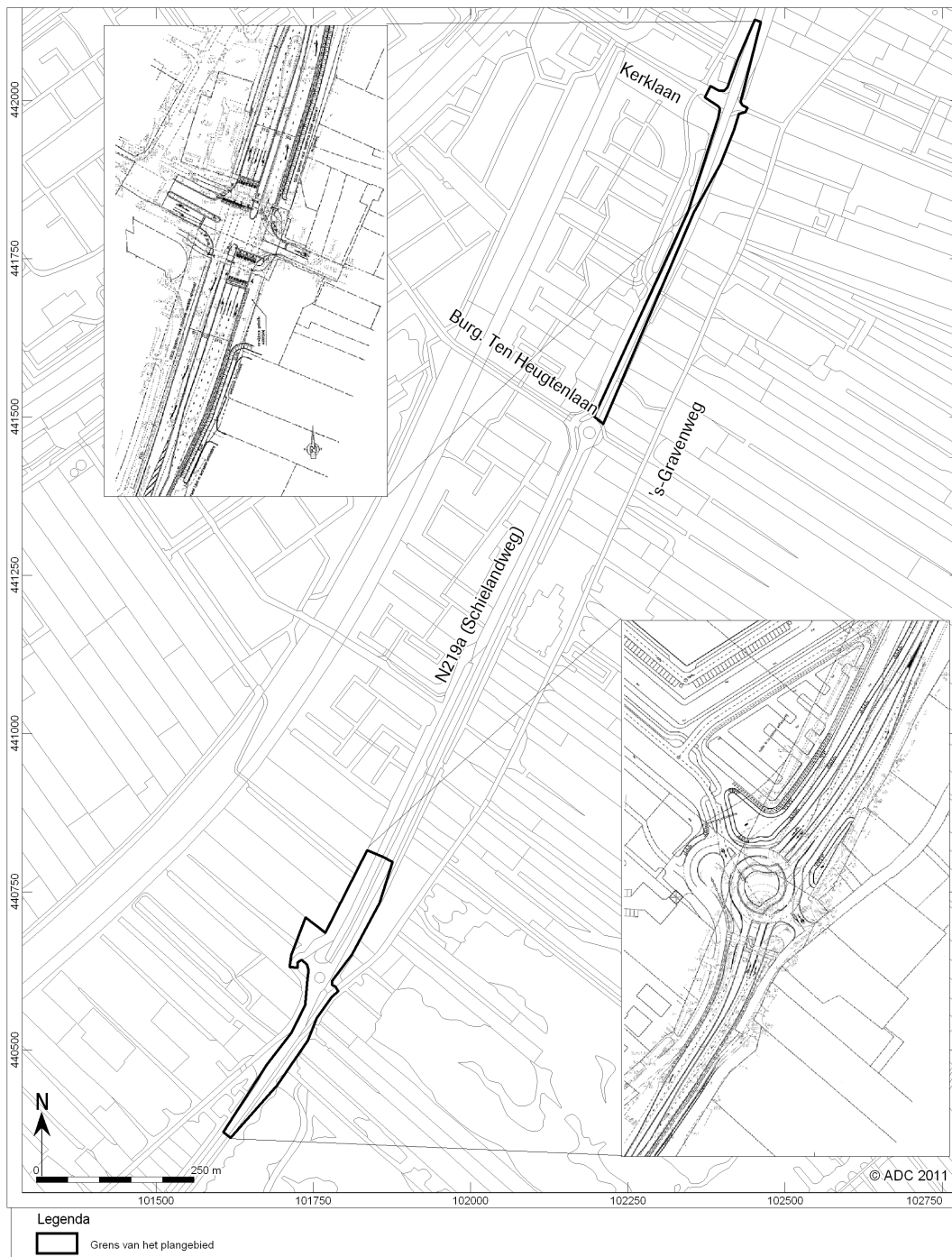
Lijst van afbeeldingen en tabellen

- Afb. 1 Locatie van het plangebied
Afb. 2 Detailkaart van het plangebied
Afb. 3 Locatie van de 's-Gravenweg en de Kerklaan op de Van Berckenrodekaart uit 1609-16
Afb. 4 Locatie van het plangebied op de Bonnekaart van 1914
Afb. 5 Foto van het station Nieuwerkerk uit 1904
Afb. 6 Ansichtkaart van het station Nieuwerkerk uit 1909
Afb. 7 Ansichtkaart van de zog. 'Scheve Overweg' uit 1937
Afb. 8 Het plangebied, geprojecteerd op de dieptekaart van het pleistocene zand
Afb. 9 Het plangebied op de Cultuurhistorische Hoofdstructuur Zuid-Holland (CHS) en de Archis-meldingen

Tabel 1. Overzicht van de verschillende (pre)historische perioden.

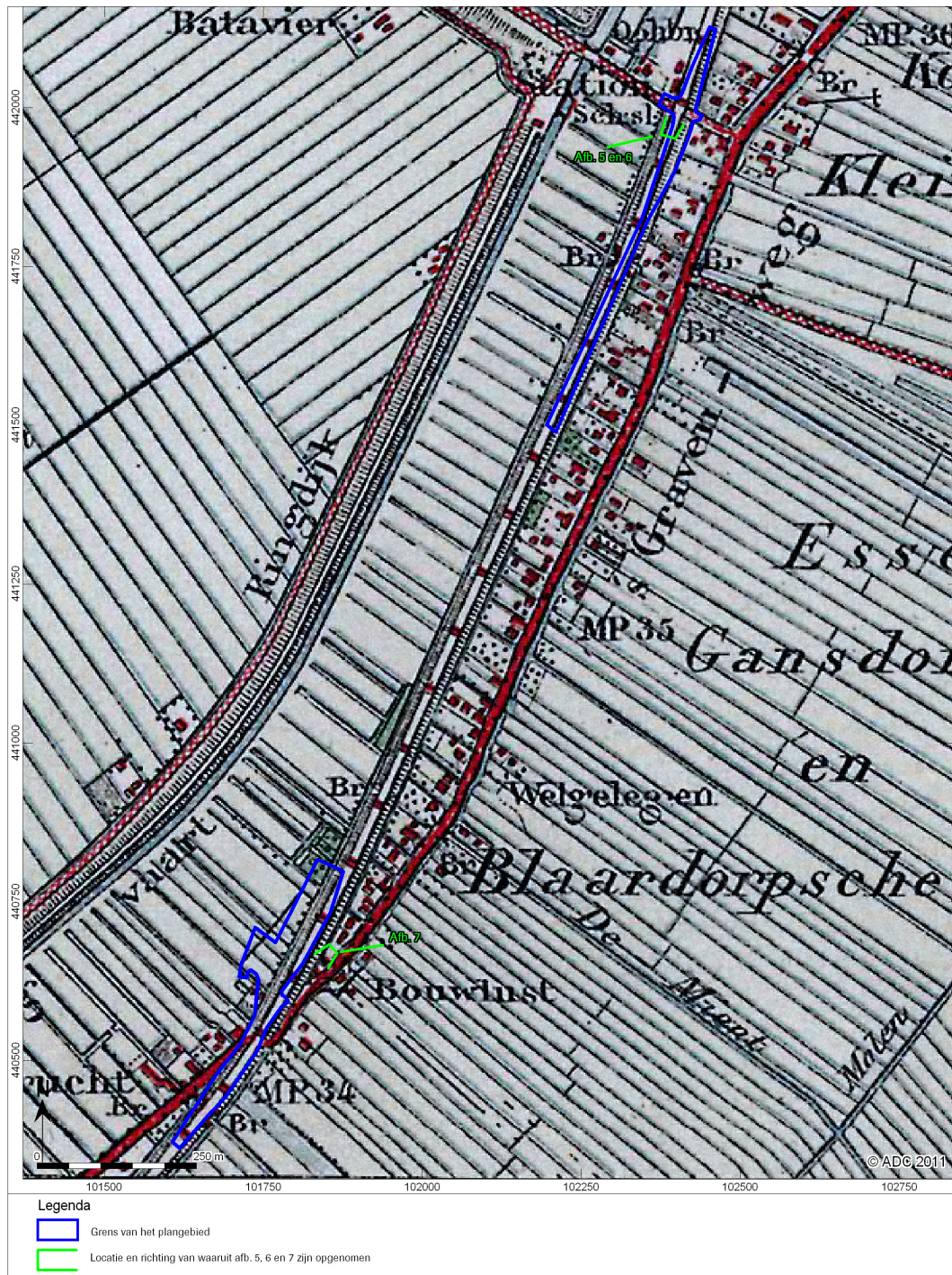
Afb. 1 Locatie van het plangebied

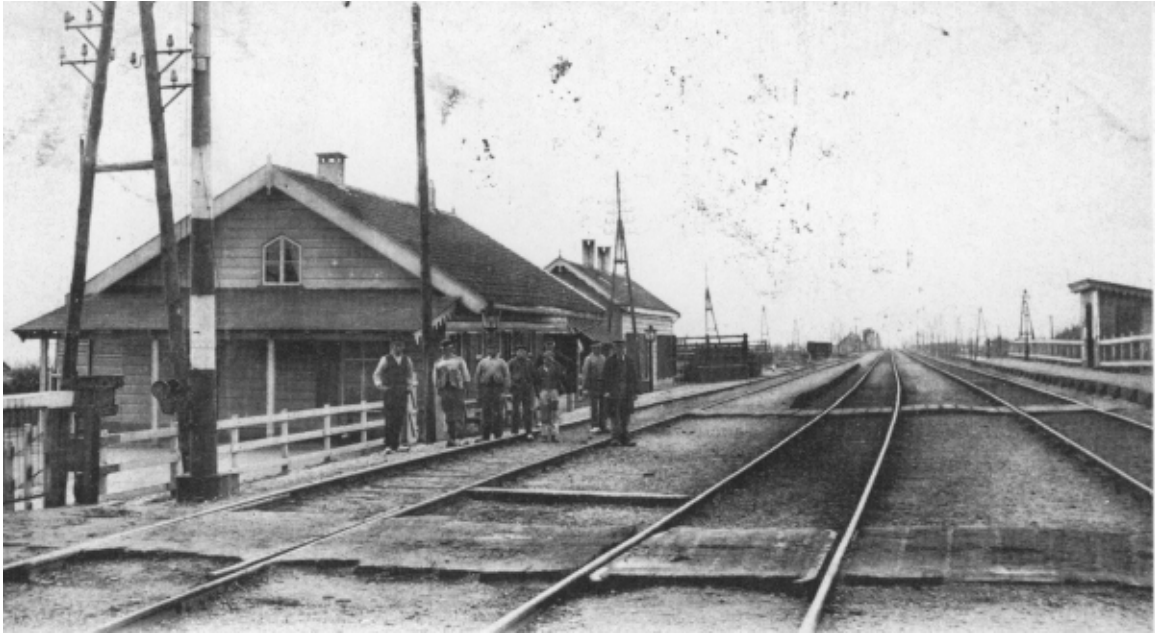
Afb. 2 Detailkaart van het plangebied

Afb. 3 Locatie van de 's-Gravenweg en de Kerklaan op de Van Berckenrodekaart uit 1609-16

Afb. 4 Locatie van het plangebied op de Bonnekaart van 1914

Afb. 5 Foto van het station Nieuwerkerk uit 1904.

*De foto is noordgericht.
Foto: coll. J.A. de Vlaming*

Afb. 6 Ansichtkaart van het station Nieuwerkerk uit 1909

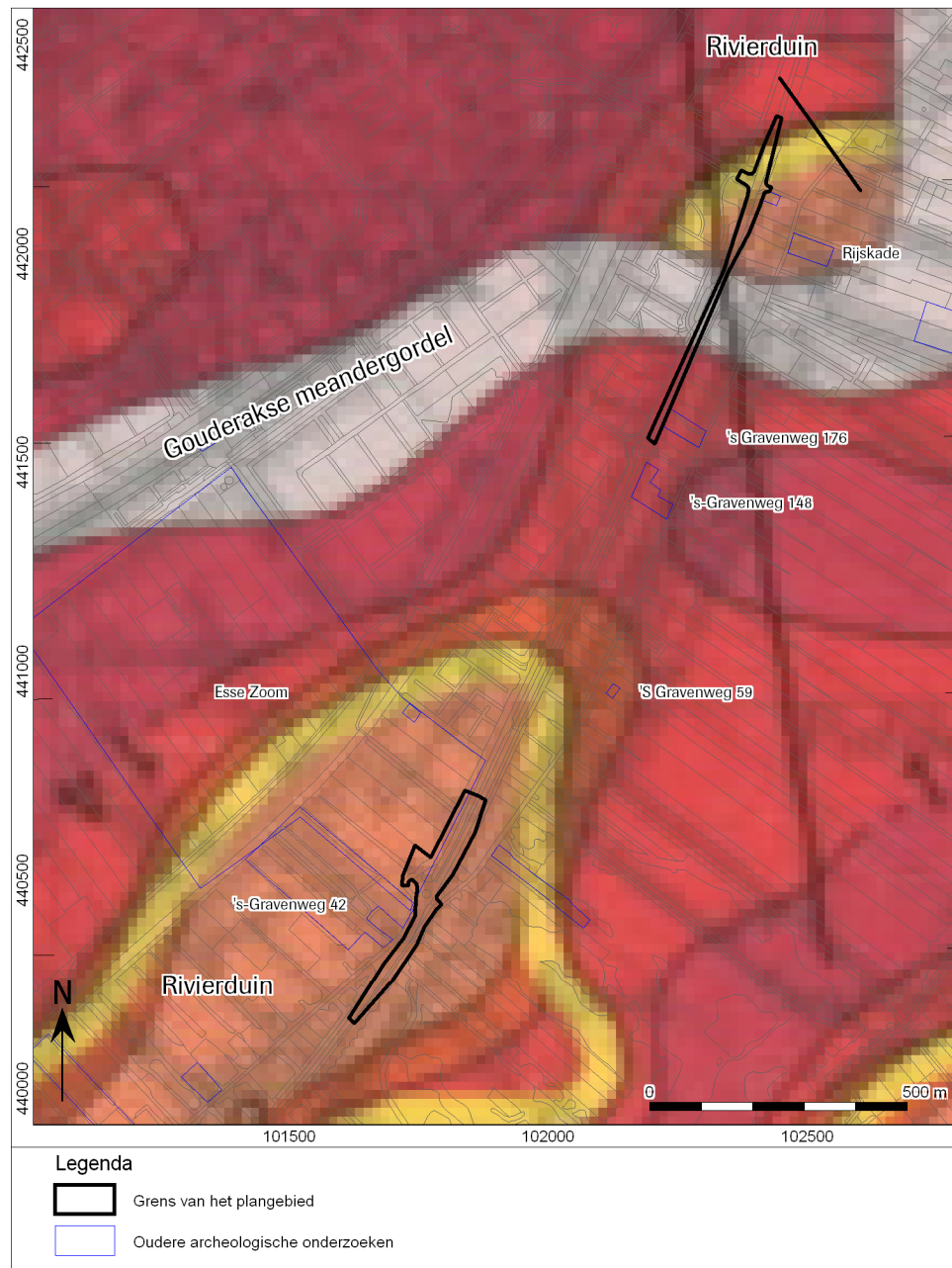
*De ansichtkaart is noordgericht
Ansicht: coll. J.A. de Vlaming*

Afb. 7 Ansichtkaart van de zog. 'Scheve Overweg' uit 1937

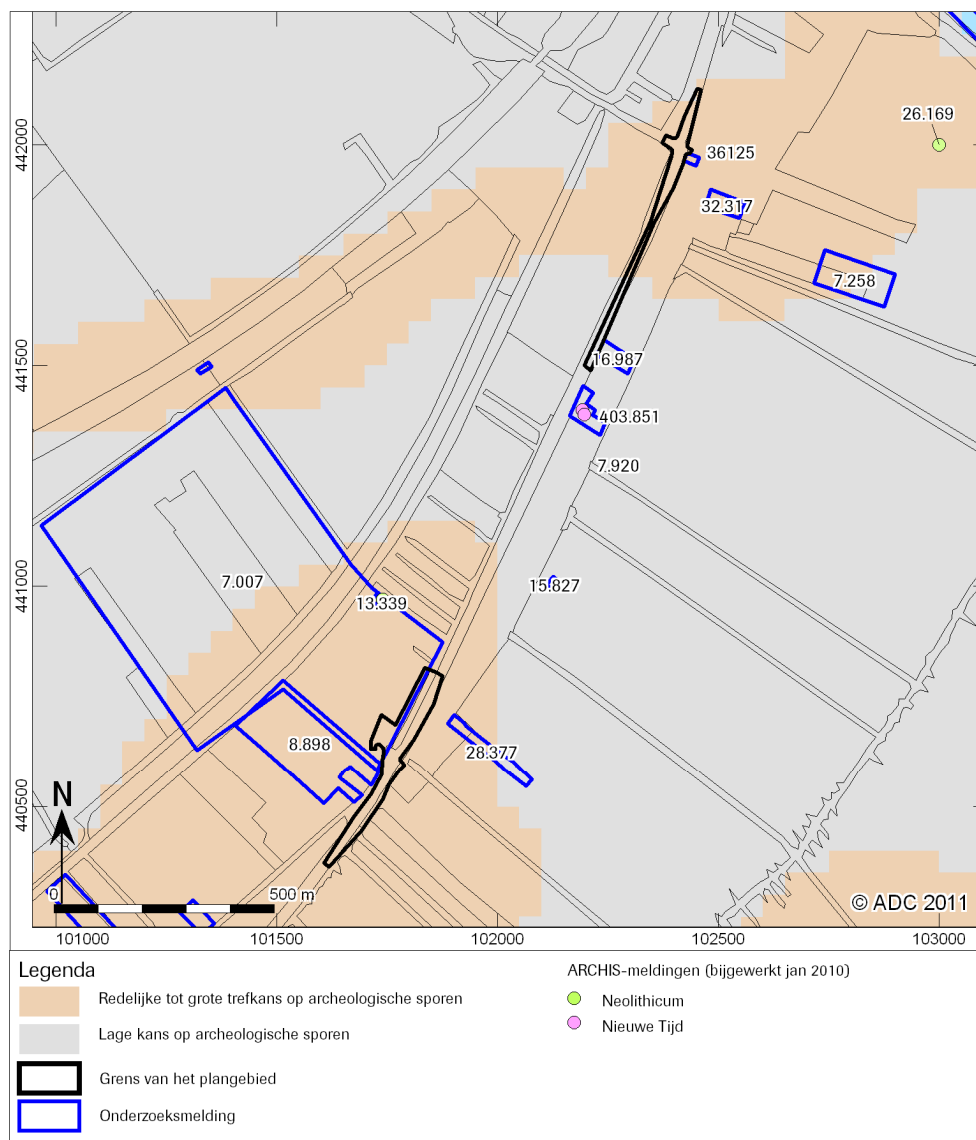
De ansichtkaart is zuidgericht

Ansicht: coll. J.A. de Vlaming

Afb. 8 Het plangebied, geprojecteerd op de dieptekaart van het pleistocene zand

Een lichte kleur betekent dat het pleistocene zand zich relatief ondiep bevindt (op ca. 8 m -mv) en een donkere kleur betekent dat het pleistocene zand zich relatief diep (op ca. 12 m -mv) bevindt.

Afb. 9 Het plangebied op de Cultuurhistorische Hoofdstructuur Zuid-Holland (CHS) en de Archis-meldingen